

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

ТӘРБИЕНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ВОСПИТАНИЯ

Астана
2015

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 22 сәуірдегі № 227 бұйрығымен **бекітілген**.

Утверждена приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 22 апреля 2015 года № 227.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері. – Астана: Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 21 б.

Концептуальные основы воспитания. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2015. – 21 с.

© Б. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2015

© Национальная академия образования
имени И. Алтынсарина, 2015.

Мазмұны

Кіріспе.....	4
Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерінің мақсаты, міндеттері, нысаны және іске асыру механизмдері.....	7
Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету.....	8
Тәрбиенің мақсаты мен міндеттері.....	10
Тәрбие процесін ұйымдастырудың әдіснамалық негіздері.....	10
Тәрбие жұмысының басым бағыттары	12
Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін іске асыру шарттары	18
Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін іске асыруда күтілетін нәтижелер	19
Глоссарий	21

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2015 жылғы 01 маусымдағы
№ 348 бұйрығымен
бекітілген

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері

Кіріспе

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру шеңберінде қазақстандық қоғамдағы заманауи әлеуметтік мәдени трансформация ескеріле отырып әзірленді.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар, адам өмірі мен денсаулығы, тұлғаның еркін дамуының басымдықтарын, патриотизмді, еңбексүйгіштікті, адам құқықтары мен бостандығын құрметтеуге тәрбиелеуді көздейді.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы аясында, отбасылық тәрбие құндылықтары, сондай-ақ оқу және тәрбие процестерінің өзара кірігуі негізінде білім беру процесінің тәрбиелік әлеуетін арттыруға, оқыту мен тәрбиені кіріктіруге, тәрбие әдіснамасын, мазмұны мен құрылымын жаңартуға бағдарланған.

Тұжырымдамалық негіздер Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде тәрбиенің даму перспективасын, басым бағыттарын, тәрбие мақсаттарын, міндеттерін, бағалау өлшемдерін және тетіктерін анықтайды.

Тұжырымдамалық негіздер жаһандану дәуірінде қазіргі адамда қоршаған әлемге технократтық және тұтынушылық көзқарас үстем болатын заманауи қоғам дамуының ерекшеліктерін ескереді.

Осыған байланысты адамзатты ұлттың тұрақты дамуының, рухани әлеуетінің артуына кепіл болатын прогрестің рухани-адамгершілік құндылықтарына, ана тілі мен ұлттық менталитеттің маңыздылығын нығайтуға қайта бағдарлау қажет.

Ұлттың ерекшеліктерін, психологиясын, менталитетін ескермеу, ұлттық-мәдени құндылықтар бастауынан алыстау немесе оларды космополитизм мен жалған мәдениет түрлерімен алмастыру – адамның моральдық азуына, қоршаған әлемге агрессиясының артуына, рухани-адамгершілік әлеуетінің құлдырауына әкеліп соқтырады.

Жалпыәлемдік тәрбие жүйесін зерттеу және талдау елімізде біртұтас кешенді тәрбие жүйесін, оның мақсаты мен мазмұнын ұлттық мақсаттар, мәдени құндылықтар мен дәстүрлер, діл ерекшеліктерін ескере отырып, әлемдік озық тәжірибе, заманауи прогрессивті ағымдар, инновациялар үйлесімінде құрудың маңыздылығын көрсетіп отыр.

Туған жерін, халқын сүю және құрметтеу, отбасылық құндылықтарды қастерлеу, үлкенді сыйлау, кең пейілділік, бауырмалдық, ашықтық, қонақжайлылық, толеранттылық – қазақ халқының діл ерекшелігі болып табылады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан жолы – 2050: «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Қазақстан халқына Жолдауында атап көрсетілгендей, егеменді даму жылдарында барша қазақстандықтарды біріктіретін және ел болашағының іргетасын қалаған басты құндылықтар жасалды. Жолдауда бұл құндылықтар атап көрсетілген: Қазақстанның тәуелсіздігі және Астанасы; қоғамымыздағы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім; зайырлы қоғам және жоғары руханият; индустрияландыру мен инновацияларға негізделген экономикалық өсім; Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы; тарихтың, мәдениет пен тілдің ортақтығы; еліміздің ұлттық қауіпсіздігі және бүкіләлемдік, өңірлік мәселелерді шешуге жаһандық тұрғыдан қатысуы. Президент сонымен қатар, жалпықазақстандық мәдениетті дамытуға жаңаша серпін беретін белсенді, білімді және дені сау азамат қалыптастыру міндетін қойды.

Патриот, білімді, дені сау, жауапты және жігерлі, инновациялық экономика жағдайында табысты қызмет ететін, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгерген, қазақ халқының жалпыадамзаттық құндылықтар мен мәдениетті бойына сіңірген, толерантты, дүниежүзіне танымал және мәртебелі – 2020 жылғы қазақстандық жастар осындай болады.

Қазақстан Тәуелсіздікке қол жеткізген аз уақыт ішінде әлемдік қоғамдастыққа толық құқылы және беделді мүше болды, әлемдік экономикалық және мәдени кеңістікке белсенді түрде кіріге бастады. Қазақстандық жастар жаһандану процесіне кірігуі аясында қарқынды білім беру, ақпараттық және мәдени өзара алмасудың белсенді қатысушысы болды.

Қазіргі қазақстандық балалар мен жастарда сапалы білім алу уәжінің өсуі, әлеуметтік белсенділігінің артуы, жаңа кәсіптерді және ақпараттық-коммуникативтік технологияларды меңгеруге ұмтылысы, коммуникативтілік, мәдениетаралық қарым-қатынасты жандандыру сияқты жаңа позитивті трендтер пайда болды. Өз елінің тарихына, мәдениетіне және дәстүрлеріне, халқының мәдени мұрасына қызығушылықтарының артуы негізінде ұлттық өзіндік сананың өсуі байқалады. Жаңа қазақстандық патриотизм, азаматтық, ізгілікке бағдарланған дүниетаным қалыптасу процесі жүріп жатыр. Елдегі оң өзгерістер білім беру ұйымдарының тәрбие процесінде көрініс тапты. Тәрбие практикасында жалпықазақстандық менталитет, мәдени, ұлттық-тарихи дәстүрлер ескерілген ұлттың зияткерлік, рухани және шығармашылық әлеуетін жаңғырту үшін жағдайлар жасалуда.

Қазақстанның білім беру жүйесінде оң метапәндік және тәрбиелік әлеуеті бар «Өзін-өзі тану» адамгершілік-рухани білім беру бағдарламасы (Бағдарлама идеясының авторы – С.А. Назарбаева) іске асырылуда. Бағдарлама білім беру ұйымдарындағы тәрбие жұмысының барлық салаларын қамтиды және тиісінше іске асырылған жағдайда қоғамда ұлттық және жалпыадамзаттық

құндылықтарды жаңғырту механизмдерінің мықты катализаторы рөлін атқарады.

Халықтық педагогиканың көпғасырлық тәжірибесіне негізделген, заманауи тәрбие теорияларының шабыттандыратын идеялары қолданылған «Өзін-өзі тану» адамгершілік-рухани білім беру бағдарламасының (бұдан әрі - АРБ) әлемдік білім беру кеңістігінде теңдесі жоқ. Ол балалар мен оқушы жастардың адамгершілік-рухани тәрбиесінде білім берудің барлық деңгейлерінің үздіксіздігін және сабақтастығын қамтамасыз етеді. Жалпыадамзаттық мәңгілік құндылықтарға бағдарланған «Өзін-өзі тану» адамгершілік-рухани білім беру бағдарламасы ізгі ниетті, адамгершілік қасиеттері бар лайықты азамат тәрбиелеуге ықпал етеді, және Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін іске асыруда басты механизм болып табылады.

Мұғалімдердің кәсіби қызметінде жастардың функционалдық сауаттылығы, көпмәдениетті тәрбие, үштілді білім беру, ақпараттық технологияларды пайдалану процесі артып отырғаны байқалады. Республикадағы балалар мен оқушы жастарға қосымша білім беру жүйесі, үкіметтік емес және басқа да қоғамдық ұйымдар үлкен мүмкіндіктерге ие болып отыр. Сонымен бірге, балалар мен жастардың бойында ұлттық тәрбие қажеттілігін сезіну мен азаматтық ұстаным, патриоттық сезім, ұлттық намысты қалыптастыру деңгейі арасында қарама-қайшылық байқалады.

Жастардың бір бөлігінде әлеуметтік-оң бастамашылық мүлдем жойылып, оның орнын мақсатсыз уақыт өткізу алмастырып отыр. Өмірлік жетістікке, жоғары әлеуметтік мәртебеге қол жеткізу табанды және нәтижелі еңбек етумен, қойылған мақсатқа дәйекті түрде жету білігімен байланыстырылмайды. Тәрбие жұмысында жастардың бос уақытын ұйымдастыру көңіл көтеру сипатындағы бір реттік шоу-шараларға ұқсас.

Тәрбие жүйесінде жаһандану процесіндегі шиеленіспен байланысты бірқатар проблемалар байқалады:

- балалар мен оқушы жастардың бұқаралық мәдениет құндылықтарына, сапасы төмен бұқаралық ақпарат құралдары ақпаратына және интернет-сайттарға бағдарлануы;

- қатыгездікті насихаттау, балалар мен жасөспірімдердің темекі шегуге, алкоголь және есірткі қолдануға әуестенуі, оқушылар арасындағы жезөкшелік;

- еңбек тәрбиесі рөлінің төмендеуі;

- отбасылық құндылықтар мен отбасылық тәрбие дәстүрлері рөлінің төмендеуі;

- әлеуметтік жетімдік, балалар мен жасөспірімдер арасындағы суицид, нашакорлық, бүлдіргіш секталарға қатысу және т.б.

ЮНИСЕФ және ДДҰ 2012 және 2013 жылдардағы деректері бойынша Қазақстан суицид себебінен болған өлім-жітім көрсеткіші жағынан жасөспірімдер арасында екінші орында, ал қыздар арасында бірінші орында. Қазақстан 10-14 жасар жасөспірімдер мен қыздар арасындағы өлім коэффициентінің деңгейі бойынша бірінші орында тұр.

Балаларға қосымша білім беру жағдайы жақсартуды қажет етеді. Көптеген

қызмет түрлері ақылы болғандықтан балалардың барлығына бірдей қолжетімді емес.

Мұндай жағдайдың бірден бір себебі тәрбиені әлеуметтік құбылыс және мақсатты процесс ретінде жете бағаламаушылық болып табылады. Тәрбие жастардың тұлға ретінде қалыптасуына негіз болатын рухани-адамгершілік құндылықтар мен қасиеттерді қалайды.

Сонымен, қазіргі жағдайда тәрбиенің үйреншікті үлгісі тиімсіз болып қалды және жалпыадамзаттық әрі ұлттық құндылықтарға тәрбиеленген Қазақстан азаматын қалыптастырудың жаңа жағдайлары мен талаптарына жауап беретін Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін дайындаудың объективті алғышарттары қалыптасты.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерінің мақсаты, міндеттері, нысаны және іске асыру механизмдері

Мақсаты: Білім мазмұнын жаңарту жағдайында балалар мен оқушы жастарды тәрбиелеудің идеологиясы мен стратегиясын анықтау.

Міндеттері:

- білім беру ұйымдары, отбасы және басқа әлеуметтік институттардың күшін біріктіру;
- қоғамның тәрбиенің басым рөлін түсінуіне көмектесу;
- білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде тәрбиенің үздіксіздігі мен сабақтастығын қамтамасыз ету.

Нысаны: білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінің біртұтас педагогикалық процесі.

Іске асыру тетіктері: Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламаларын, Тәрбиенің кешенді бағдарламасын, Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын, барлық үлгідегі, деңгейдегі және меншік түріндегі білім беру ұйымдарында оқу бағдарламалары мен оқулықтарды, тәрбие бағдарламаларын әзірлеуде Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері негіз болады.

Нормативтік құқықтық қамтамасыз ету

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерінің нормативтік негізін Қазақстан Республикасының келесі стратегиялық құжаттары құрайды:

- Қазақстан Республикасының Конституциясы;
- «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған. 2011. 02. 02. берілген өзгертулер мен толықтыруларымен);
- «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы №518-ІҮ Кодексі (2014. 17.11. берілген өзгертулер мен толықтыруларымен);
- «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-ІІІ Заңы (2015.13.01. берілген өзгертулер мен толықтыруларымен);
- «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 8 тамыздағы № 345-ІІ Заңы (2014.29.12. берілген өзгертулер мен толықтыруларымен);
- «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 11 қазандағы № 483-ІҮ Заңы;
- Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан – 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты»;
- Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан жолы – 2050: «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ»;
- Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол»;
- Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы № 1118 жарлығымен бекітілген (2014. 12.08. берілген өзгертулер мен толықтыруларымен);
- Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі 2013-2020 жылдарға арналған тұжырымдамасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы № 577 жарлығымен бекітілген;
- Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығымен бекітілген;
- «Барлық білім беру ұйымдарында оқытудың тәрбиелік құрамдасын күшейту жөніндегі үлгілік кешенді жоспарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 29 маусымдағы № 873 Қаулысы;
- «Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 27 ақпандағы № 191 Қаулысымен мақұлданған;
- Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие

тұжырымдамасы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 16 қарашадағы № 521 Бұйрығымен бекітілген;

– «Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 Бұйрығы.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясын, Бала құқықтары туралы конвенцияны, Адамның экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтарының халықаралық декларациясын, Үздіксіз білім беру бойынша ЮНЕСКО ұсынымдарын ескереді.

Тәрбиенің мақсаты мен міндеттері

Мақсаты: Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде жан-жақты және үйлесімді дамыған тұлға тәрбиелеу.

Міндеттері:

1. Жаңа демократиялық қоғамда өмір сүруге қабілетті азамат пен патриоттың қалыптасуына; тұлғаның саяси, құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетін қалыптастыруға; балалар мен жастардың құқықтық санасының өсуіне, оның балалар мен жастар ортасындағы қатыгездік пен зорлық-зомбылық көріністеріне қарсы тұруға дайын болуына ықпал ету.

2. Тұлғаның рухани-адамгершілік және этикалық принциптерін, оның қазақстандық қоғам өмірінің нормалары және дәстүрлерімен келісілген моральдық қасиеттері мен мақсаттарын қалыптастыруға ықпал ету.

3. Тұлғаның жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарға бағдарлануына, ана тілі мен қазақ халқының, Қазақстан Республикасында тұратын этностар мен этникалық топтардың мәдениетін құрметтеуіне ықпал ету.

4. Бала тұлғасын қалыптастыруда ата-аналардың ағарту жұмысын, психологиялық-педагогикалық құзыреттіліктерін күшейтуге, бала тәрбиесі үшін олардың жауапкершілігін арттыруға ықпал ету.

5. Тұлғаның еңбек дағдыларын, экономикалық ойлауы мен кәсіби қалыптасуы мен өзін-өзі іске асыруына саналы қарым-қатынас қалыптастыру, экологиялық мәдениетін дамыту, сондай-ақ коэволюция идеяларын қабылдау қабілетіне және оны күнделікті өмірде басшылыққа алуына ықпал ету.

6. Әрбір тұлғаның зияткерлік мүмкіндіктерін, көшбасшылық қасиеттерін және дарындылығын дамытуды қамтамасыз ететін уәждемелік кеңістік қалыптастыру, оның ақпараттық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ету.

7. Білім беру ұйымдарында көпмәдениетті орта құруға ықпал ету, жалпымәдени мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру, тұлғаның өнерде және болмыста эстетикалық нысандарды қабылдау, меңгеру және бағалау әзірлігін дамыту.

8. Салауатты өмір салты дағдыларын тиімді меңгеру, дене дамуы мен психологиялық денсаулықты сақтау, денсаулыққа зиян келтіретін факторларды анықтау біліктілігін ойдағыдай қалыптастыру үшін кеңістік орнату.

Тәрбие процесін ұйымдастырудың әдіснамалық негіздері

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері келесі әдіснамалық негіздерге сүйенеді:

Құндылықты (аксиологиялық) көзқарас – адамзаттың түсінігімен және рухани-адамгершілік мазмұнымен анықталатын адамның әлемге, өзге адамдарға, өз-өзіне және т.б. қатынасы, жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтардың диалектикалық бірлігіне сүйену.

Антропологиялық көзқарас – тәрбие тақырыбы ретінде адам туралы білімнің барлық деректерін және олардың есебін біртұтас педагогикалық процесті құруда және іске асыруда жүйелі қолдану.

Тұлғалық-бағдарлы көзқарас – өзара байланысты түсініктер, іс-әрекет идеялары мен тәсілдер жүйесіне сүйену, тұлғаның өзін-өзі тану, өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі жүзеге асыру процесін қолдау, оның дербестігін дамыту.

Қызметтік көзқарас – педагог өз тәрбиеленушілерін мақсат қою және іс-әрекетін жоспарлау, оны ұйымдастыру және реттеу, бақылау, өзіндік талдау және іс-әрекет нәтижелерін бағалауға үйретуі үшін қажет баланың іс-әрекетін қалыптастыру, таным, еңбек және қарым-қатынас субъектісі позициясына ауыстыру бойынша арнайы жұмысты талап етеді.

Құзыреттілік көзқарас – тәрбие мақсаттарын анықтаудың, тәрбие процесін ұйымдастыру мен оның нәтижелерін бағалаудың, оқушыларда құзыреттіліктерді қалыптастыру мен олардың табысты әлеуметтенуін қамтамасыз ететін ортақ ұстанымдар жиынтығын ескеру.

Әлеуметтік көзқарас – тұлғаның мақсаты мен міндеттеріне әлеуметтік шынайылықтың ықпалын ескеру, осы ықпалдың адам және қоғамға тигізер педагогикалық салдарлары.

Жүйелілікті көзқарас – нысанды оны құрайтын бөліктердің жиынтығына қосылмайтын және иерархиялық құрылымы бар күрделі құрылыс ретінде қарастыруды көздейді. Жүйелі қарастыру құрылымдық компоненттерді, олардың қызметін бөліп көрсетуді, қызметтік-иерархиялық байланыстар орнатуды, жүйекұраушы факторларды анықтауды, сыртқы байланыстар талдауын қажет етеді.

Тұтастық көзқарас – білім алушы тұлғасының зияткерлік және рухани-адамгершілік дамуының бірлігін анықтайтын педагогикалық процестің мәнін көрсетеді.

Синергетикалық көзқарас тәрбиені тура себеп-салдарлы байланыстарға негізделмеген, белгілі бір деңгейде өздігімен ұйымдастырылатын процесс ретінде емес, керісінше бір мағыналы емес, заңды және кездейсоқ, болжанған және стихиялы, ретті және ретсіз сияқты көптеген ішкі және сыртқы ықпалдармен келісілген процесс ретінде қарауға мүмкіндік береді.

Тұжырымдамалық негіздер тәрбие процесінің келесі принциптерін іске асыруды жорамалдайды:

Гуманистік бағыт принципі – педагогтің тәрбиеленушіге өз дамуына жауапты және дербес субъект ретінде бірізді қарым-қатынасы, оның тәрбие процесінде тұлғамен және ұжыммен ізгілікті қарым-қатынас негізінде өзара әрекет стратегиясы.

Жалпыадамзаттық құндылықтар принципі тәрбие рухани-адамгершілік дәстүрлер мен ұлттық және әлемдік мәдениет нормаларына негізделуі қажет деп сендіреді.

Мәдени сәйкестілік принципі – тәрбие мәдениеттің жалпыадамзаттық құндылықтарына негізделуі және ұлттық мәдениеттердің жалпыадамзаттық

құндылықтары мен нормаларына сәйкес құрылуы тиіс.

Үздіксіздік принципі – тұлғаны тіршілік әрекетінің барлық кезеңінде жан-жақты дамыту, оның күші мен қабілетін, кәсіби және жалпымәдени өсуін барынша толық жүзеге асыруда шығармашылық әлеуеті мен мүмкіндіктерін байыту.

Табиғисәйкестілік принципі – табиғат дамуының ортақ заңдарының басымдығы; табиғи және әлеуметтік процестердің өзара байланысы; тәрбие жұмысында білім алушылардың жынысы мен жас ерекшеліктерін ескеру.

Тұтастық принципі оқу және оқудан тыс қызметтердің кіріктірілуімен қамтамасыз етіледі: оқу қызметі когнитивті құрамдасты қалыптастырады; сабақтан тыс қызметте эмоционалды-құндылықты мінез-құлық компоненті дамиды.

Этникалық принцип – тәрбиені ұлттық сана қалыптастыруға бағытталған ұлттық мазмұнмен толтыру, барлық азаматтар үшін ана тілінде білім алу және қарым-қатынас жасау үшін, дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды, рәсімдерді зерттеуге жағдай жасау.

Тәрбие жұмысының басым бағыттары

Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар тұтас педагогикалық процестің өзегі бола отыра, тәрбие жұмысының барлық бағыттары арқылы өтеді.

1. Қазақстандық патриотизм және азаматтық тәрбие, құқықтық тәрбие
2. Рухани-адамгершілік тәрбие
3. Ұлттық тәрбие
4. Отбасы тәрбиесі
5. Еңбек, экономикалық және экологиялық тәрбие
6. Көпмәдениетті және көркем-эстетикалық тәрбие
7. Зияткерлік тәрбие, ақпараттық мәдениет тәрбиесі
8. Дене тәрбиесі, салауатты өмір салты

Тәрбиенің мақсаттары мен тәрбие жұмысының міндеттері білім беру процесінде, сабақтан тыс және бос уақытта іске асырылады.

Тәрбие жұмысын іске асыру тиімділігінің өлшеуіші ретінде тұлғаның қоршаған әлемге, қандай да бір құндылықтарға және қоғамдық құбылыстарға қарым-қатынастардан байқалатын критерийлер ұсынылды.

Бірінші бағыт – Қазақстандық патриотизм және азаматтық тәрбие, құқықтық тәрбие

Мақсаты:

Жаңа демократиялық қоғамда өмір сүруге қабілетті азаматты және патриотты; тұлғаның саяси, құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетін; балалар мен жастардың құқықтық санасын, оларда балалар мен жастар ортасындағы қатыгездік пен зорлық-зомбылыққа қарсы тұру даярлығын қалыптастыру.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- Отанға, мемлекеттік құрылысқа, мемлекеттік саясатқа, мемлекеттік идеологияға;

- ҚР Конституциясы мен заңнамасына, мемлекеттік рәміздерге (елтаңба, әнұран, ту), құқықтық тәртіпке;

- елдегі ұлтаралық және конфессияаралық келісімге, халықтар достығына;

- өз елінің экономикалық және әлеуметтік-мәдени даму саласындағы жетістіктеріне;

- басқа адамның құндылықтарына, құқықтары мен бостандығына;

- өз өлкесінің (ауыл, қала, шағын аудан) табиғатына, мәдени-тарихи өміріне;

- құқықтық білімге, заңдылық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы жүрісі-тұрысына;

- заң талаптарына, құқықтары мен міндеттеріне;

- әлеуметтік құндылықтарға құрметпен қарау, мақтаныш сезім және жауапкершілік таныту.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, оқу пәндері, сабақтан тыс іс-әрекеттер, қосымша білім беру. АРБ бағдарламасы аясында ерлік, намыс және абырой, Отанға адал қызмет ету тағылымдарын өткізу. Дебат және пікірталас клубтарын ұйымдастыру. Сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілікке үндеген патриоттық форумдар, акциялар. Оқушылардың мемлекеттік нышандарын және Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерін білуге арналған байқаулар мен олимпиадалар. Қазақ халқының, Қазақстанда тұратын басқа да этностардың мәдени мұрасын, дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын зерттеу бойынша өлкетану экспедициялары. Мемлекет, әдебиет, өнер, ғылым қайраткерлерімен, соғыс және еңбек ардагерлерімен, қоғам қайраткерлерімен, құқық қорғау, әділет органдары, мемлекеттік қызмет және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл органдары қызметкерлерімен кездесулер. Балалардың және жастардың бастамашыл жобаларын дамыту. Балалар және жастар қозғалысы қызметін; қоғамдық қорлармен бірлескен қызметті жандандыру; әңгімелер, дәрістер, семинарлар, тренингтер; саяхаттар; ақпараттық-құқықтық материалдар тарату; «сенім қызметтерін», «Мен және заң», «Біз сыбайлас жемқорлыққа қарсымыз – қоғам мүддесіне деген опасыздыққа қарсымыз» акциясын ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады.

Екінші бағыт – Рухани-адамгершілік тәрбие

Мақсаты:

Тұлғаның қазақстандық қоғам өмірінің жалпыадамзаттық құндылықтарымен, нормаларымен және дәстүрлерімен келісілген рухани-адамгершілік және этикалық ұстанымдарын, моральдық қасиеттерін және көзқарастарын қалыптастыру.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- мораль мен этиканың көпшілік мақұлдаған нормаларына;

- өзінің қасиетіне, арына және парызына;

- ішкі бостандығына және адамгершілік шешім қабылдауына;

- өзінің және өзге де халықтардың мәдениетіне, дәстүріне, әдет ғұрпына;
- діни құндылықтарға;
- ой, сөз және іс бірлігіне;
- өзінің мінез-құлқын жетілдіруге;
- ар-ұжданымен орындалған қылықтарға;
- түрлі мәдениет пен нанымның бірлігіне;
- адамдарға риясыз қызмет етуіне;
- өз ата-анасына, Отан, қоғам алдындағы парызына адамгершілік сезім білдіру.

Іске асыру механизмдері

Оқу пәндері мазмұнына құндылықтарды кіріктіру арқылы оқытудың тәрбиелік әлеуетін күшейту; педагогикалық консилиумдар, ата-аналар институты; «Өзін-өзі тану» адамгершілік-рухани тәрбие бағдарламасының метапәндік және тәрбиелік рөлін күшейту, рухани-адамгершілік тәрбие тұрғысынан қосымша білім беру жүйесінің мүмкіндіктерін кеңейту арқылы жүзеге асырылады.

Үшінші бағыт – Ұлттық тәрбие

Мақсаты:

Тұлғаны ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға бағдарлау, ана тілін және мемлекеттік тілді, қазақ халқының, Қазақстан Республикасындағы этностар мен этникалық топтардың мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- этникалық өзіндік санаға, этникалық сәйкестікке;
- мемлекеттік тілді және ана тілін меңгеруіне;
- өз халқының мәдени мұрасына;
- қазақ халқының және өз халқының дәстүрлері мен әдет-ғұрпына;
- Қазақстанның этномәдениетіне;
- этносаралық бейбітшілік пен келісімге мақтаныш сезім және жауапкершілік таныту.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, оқу пәндерінде, қосымша білім беруде, сабақтан тыс іс-әрекеттерте жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды кіріктіру

Этнопедагогика кабинеттерінің қызметі; «Мәңгілік Ел» жобасы аясында акциялар, ҚР Елтаңбасы, Туы мен Гимнін, мемлекеттік тілді, қазақ халқының мәдениеті мен дәстүрлерін, Қазақстан тарихын білу бойынша фестивальдер және байқаулар өткізу; өлкетану жұмыстары және т.б. арқылы жүзеге асырылады.

Төртінші бағыт - Отбасы тәрбиесі

Мақсаты:

Ата-аналарды оқыту, бала тәрбиесінде олардың психологиялық-педагогикалық құзыреттіліктерін және жауапкершіліктерін арттыру.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- этноәлеуметтік рөлдерге;

- өз отбасына және ұрпақты жалғастыруға;
- адамгершілік қағидаларын қолдау арқылы отбасы және неке құндылықтарына құрметпен, ұқыпты қарау.

Іске асыру механизмдері

Білім беру ұйымдарының қамқоршылық кеңестері және ата-аналар комитеті; Репродуктив денсаулық орталықтары, мамандар кеңесін және бірлескен отбасылық іс-шаралар өткізу; «Өзін-өзі тану» АРБ бағдарламасы аясында ата-аналарды оқыту, жасөспірімдер мен бойжеткендердің жүріс-тұрыс мәдениеті туралы жастармен әңгімелер жүргізу, жоғары сынып оқушылары мен ЖОО студенттері үшін «Отбасылық өмір этикасы» электив курсын кіргізу; ата-аналардың мектеп өміріне қатысу; әкелер, әжелер клубтары; ақсақалдар алқасы; мемлекеттік тапсырыс арқылы ата-аналардың психологиялық-педагогикалық жаппай оқу; мемлекеттік емес ұйымдармен ынтымақтастық; аула клубтарының жұмыстарын қалпына келтіру; балалар мен жастардың қосымша білім беру нысандарына ақысыз негізде қол жеткізуін ұйымдастыру; элективті курстар, фестивальдер, байқаулар, «Менің отбасым», «Жыл отбасы» жарыстары арқылы жүзеге асырылады.

Бесінші бағыт – Еңбек, экономикалық және экологиялық тәрбие

Мақсаты: Тұлғаның өзін кәсіби анықтауына саналы қарым-қатынасын қалыптастыру, экономикалық ойлауын және экологиялық мәдениетін дамыту.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- экологиялық даму саласында мемлекеттік саясатқа, атап айтқанда «Жасыл экономика» бағдарламасына;
- экологиялық сауаттылыққа, табиғатқа, қоршаған адамдарға және өзіне;
- «адам-қоғам-табиғат» жүйесіне;
- табиғатты пайдалану және қоршаған ортаны қорғау саласындағы әр түрлі қызметке;
- кәсіби білім мен өнімді еңбекке;
- нарықтық экономика заңдарына құнтты және позитивті көзқарас қалыптастыру;
- экологиялық қауіпсіздік тәртібінің нормаларын сақтауға;
- еңбек қызметінде мақсатқа қол жеткізуге;
- мамандық таңдауына;
- үздіксіз білім негізінде кәсіби жинақылыққа саналы қатынас таныту.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, оқу пәндері, қосымша білім беру, туған өлкеге жасаған экспедициялар, туристік жорықтар, сенбіліктер, мектепті, ауданды, қаланы көгалдандыру мен абаттандыру, жасыл желек отырғызу, «Жасыл ел» қозғалысы және «Өзін-өзі тану» АРБ бағдарламасы аясында волонтерлық қозғалыстар, экологиялық форумдар, ғылыми экологиялық жобалар, табиғат зоналарын қоқыстан тазартуға қатысу.

Технология сабақтарындағы еңбек тәрбиесі, қосымша білім беру, мектептен тыс, сабақтан тыс іс-әрекеттер; кәсіпорындарға саяхаттар, тәлімгерлермен, жаңашылдармен, табысты кәсіпкерлермен кездесулер,

тәлімгерлік, дуальдық білім беру, кәсіби шеберлік байқаулары, студенттердің құрылыс және педагогикалық отрядтары; «Өмірді және мансапты жоспарлау», «Кәсіби сынамалар» жобаларын іске асыру; «Технология» пәнінің, **оқу** шеберханалары мен зертханалардың материалдық-техникалық базасын нығайту арқылы жүзеге асырылады.

Алтыншы бағыт - Зияткерлік тәрбие, ақпараттық мәдениет тәрбиесі

Мақсаты:

Әрбір тұлғаның зияткерлік мүмкіндігін, көшбасшылық қасиеттерін және дарындылығын дамытуды қамтамасыз ететін уәждемелік кеңістік құру.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- өмір бойы білім алуына;
- өздігімен білім алуы және алған ақпаратты пайдалану біліктілігіне;
- сыни тұрғыдан ойлау, талдау және алған ақпаратты тиімді пайдалану қабілетіне;
- зерттеушілік және жобалық қызмет біліктерін, инновацияға қабілеттілікті меңгеруіне;
- пікірталас жүргізу дағдыларына;
- жасампаз қызметке;
- топтағы жұмысқа, корпоративтік рухты нығайтуға;
- ақпараттың түрлі дереккөздеріне;
- қажетті ақпарат алу арналары мен іздестіру жолдарына;
- өз қызметінің түрлі салаларынан алынған ақпаратқа;
- Интернет-қауымдастығына қосылу дәрежесіне;
- Интернеттегі девиантты мінез-құлыққа қарсылық білдіру;
- ақпарат дереккөздерін таңдау және талдау жасау, өздігімен іздестіру жолдары мен тәсілдеріне;
- Интернет-сауаттылық қалыптастыруға;
- ақпараттық қызметте және байланыс жасауда этикалық нормаларға;
- жоғары ақпараттық мәдениет қалыптастыруға ұмтылу және қызығушылық білдіру.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, оқу пәндері, электив курстар, қызығушылығы бойынша үйірмелер және сабақтар, мектептік және желілік дебат турнирлері, балалармен және жастармен бірлескен жобалық жұмыстар; сабақтан тыс қызметтер, балалар мен жастар бірлестіктеріндегі қызмет, түрлі деңгейдегі бірге басқару органдарына қатысу, қосымша білім беру, жаратылыстануғылыми және гуманитарлық циклдары пәндерінің «Өзін-өзі тану» пәнімен кірігуі, элективті курстар: «Физика жүрек үнімен», «Математика рухани-адамгершілік заңдары туралы ғылым ретінде», «Тарихтың адамгершілік тағылымдары», «Ақпараттық мәдениет негіздері» және т.б. жүргізу. Зияткерлік ойындар, байқаулар, тренингтер, викториналар, олимпиадалар, ғылыми-практикалық конференциялар. Дарынды мамандармен және замандастарымен кездесулер, рефераттар, ғылыми-зерттеу, ғылыми-тақырыптық ақпараттық жобалар, шығармашылық жұмыстар, баяндамалар, мәлімдемелер, мектептік және

студенттік медиа-орталықтар, бұқаралық ақпарат құралдары, сайттар, кітапханаларды дәріптеу. Психометриялық және социометриялық тесттер мен әдістемелер; көшбасшылықты дамыту жөніндегі бағдарламалар және т.б. арқылы жүзеге асырылады.

Жетінші бағыт - Көпмәдениетті және көркем-эстетикалық тәрбие

Мақсаты:

Білім беру ұйымдарының білім беру кеңістігін тұлғаның өзін-өзі сәйкестендіруінің көпмәдениетті ортасы ретінде құру, тұлғаның қоғамдағы жалпымәдени мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру, оның өнердегі және болмыстағы эстетикалық нысандарды қабылдау, меңгеру және бағалау әзірлігін дамыту.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- толеранттылық және ғаламдық пікір;
- көпмәдениеттілік және көптілділікті;
- мәдениетаралық әрекет;
- мемлекеттік тілді, орыс, ағылшын және өзге тілдерді білу;
- қоғамда және қоғамдық орындардағы жалпыға ортақ мінез-құлық нормаларын;
- қарым-қатынас мәдениетін;
- эстетикалық мұраттарға, көркемөнер құндылықтарына;
- шығармашылық ой мен қиялға, шығармашылық қызметті қалыптастыруға қызығушылық, ұмтылыс таныту.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, жалпыадамзаттық құндылықтар бірлігін барлық мәдениеттен айқындауда «Өзін-өзі тану» АРБ бағдарламасын кіріктіру, жастарда әралуан мәдениеттер мен халықтардың бірлігін көру біліктілігін дамыту. Үйірмелер, әдеби клубтар және т.б.; театрларға, мұражайларға, көркемсурет көрмелеріне, галереяларға, тарихи орындарға саяхаттар; шығармашылық кештер, оқушылар жұмысының көрмелері, байқаулар; белгілі тұлғалармен, өнер қайраткерлерімен және т.б. кездесулер; Қазақстан халқы Ассамблеясымен және этномәдени орталықтармен ынтымақтастық; білім беру ұйымдарында Қазақстан халқы Кіші Ассамблеяларын құру арқылы жүзеге асырылады.

Сегізінші бағыт - Дене тәрбиесі, салауатты өмір салты

Мақсаты:

Салауатты өмір салты, дене дамуы және психологиялық денсаулық сақтау дағдыларын, денсаулыққа зиян келтіретін факторларды анықтау біліктілігін ойдағыдай қалыптастыру үшін кеңістік орнату.

Бағалау критерийлері (қарым-қатынасы арқылы):

- денсаулық жағдайының скринингіне;
- әлеуметтік мақсаттар мен рухани қажеттіліктерге;
- теріс ықпалдарға қарсы тұрудың тиімді тәсілдерін меңгеруге;
- табиғи қабілеттерді орынды пайдалануға;
- денсаулық сақтауға және нығайтуға, қауіпсіз және жауапты мінез-құлыққа;

- өмірдегі жаңа жағдайларға сабырлылық;
- қауіпсіздік және өмір сүру әрекетін қамтамасыз етуге;
- денсаулық сақтау ортасын құруға тілегі және даярлық білдіруі.

Іске асыру механизмдері

Сабақтар, дене тәрбиесі сабағы, оқу пәндері, қосымша білім беру, спорттық секциялар мен үйірмелер, «Өзін-өзі тану» АРБ бағдарламасы аясында репродуктив денсаулық, нашакорлық, маскүнемдік, темекі тарту және АҚТҚ алдын алу және салауатты өмір салты негіздері бойынша ақпараттық-ағарту курстар, семинар-тренингтер; денсаулық фестивальдері, спартакиадалар, қауіпсіздік бағдарлар өткізу; ақпараттық-диагностикалық материалдар дайындау және тарату; «сенім қызметтерін» ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін іске асыру шарттары

Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету – ата-аналардың бала тәрбиесіндегі жауапкершілігін арттыруда ҚР «Білім туралы», «Бала құқықтары туралы» Заңдарға және «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

Ақпараттық қамтамасыз ету – тәрбие мәселелері бойынша заманауи ақпараттық және коммуникациялық технологияларды пайдалану, мектепшілік және жоғары оқу орнышілік бұқаралық ақпарат құралдары, баспа қызметін ұйымдастыру және т.б. Бұқаралық ақпарат құралдарында салауатты өмір салтын, үздік мұғалімдер, озат білім беру ұйымдары, ең үздік мемлекеттік қызметкерлердің, кәсіпорын қызметкерлерінің еңбектерін, үлгілі отбасыларды және т.б. насихаттауды ынталандыру механизмдерін дайындау.

Ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету – тәрбие жұмысын ұйымдастыру бойынша оқу-әдістемелік құралдар мен ұсыныстар дайындау. Тәрбие жұмысын ұйымдастыру бойынша озық тәжірибелерді, креативті ойлар мен авторлық бағдарламаларды зерттеу, талдау және енгізу. Оқу-әдістемелік құралдарды қолдану, «Бөбек» ҰҒПББСО тәрбие жұмысы тәжірибесін енгізу. Этнопедагогика және психология, қазақ халқының игілігін зерттеу бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу. Жыл сайын оқуға ұсынылатын әдебиеттер тізбесіне тәрбиелік және дамытушы сипаттағы оқу әдебиеті кітаптарын, хрестоматиялар мен альманахтарды қосу.

Ұйымдастыру-басқарушылық қамтамасыз ету – тәрбие қызметін тиімді ұйымдастыру негізінде білім беру ұйымдарында және олардың құрылымдық бөлімшелерінде тәрбие жұмысын оңтайлы жоспарлау, олардың жұмысын үйлестіру үшін жағдай жасау; негізгі және қосымша білім беру мазмұнын кіріктіру негізінде біртұтас білім беру кеңістігін құру; тәрбие жұмысының тиімді тәжірибесін үнемі зерделеу, жинақтап қорыту және тарату, тәрбие процесіне мониторинг жүргізу, тәрбие процесі субъектілерінің пікірін зерделеу. Зерттеушілік, инновациялық қызметті қолдау; отбасы тәрбиесінің әлеуетін

күшейту.

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету – қажетті материалдық, техникалық жағдайлар жасау, тәрбие жұмысын республикалық және жергілікті бюджеттерден қаржыландыру, тәрбие процесіне қатысушыларды ынталандырудың икемді жүйесін тиімді пайдалану.

Психологиялық-педагогикалық қолдау – бала тәрбиесінде білім беру ұйымдарының колледждердің педагогикалық ұжымымен және жоғары оқу орындарының профессорлық-оқытушылар құрамымен, ата-аналар қауымдастығымен, ғылыми және қоғамдық ұйымдармен ынтымақтастығы.

Дамуында психологиялық-педагогикалық кемшіліктерді түзетуді қажет ететін балалар мен жастардың түрлі санаттарымен жұмыс жүйесін жетілдіру.

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰ, «Бөбек» ҰҒПББСО тәрбие жұмысының тәжірибесін тарату және енгізу: тәрбие жұмысын академиялық пәндер, қосымша білім беру, сыныптан тыс іс-шаралар және жобалар арқылы жүзеге асыру тәжірибесі. «Шаңырақ» оқушылар қауымдастығы, «Туған елге тағзым» өлкетану зерттеу экспедициясы, әлеуметтік практикалар, волонтерлық, әлеуметтік акциялар, зияткерлік ойындар және т.б.

Кадрлық қамтамасыз ету – «Бөбек» ҰҒПББСО Адамның үйлесімді дамуы институты, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰ педагогикалық шеберлік орталығы, «Өрлеу» АҚ Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» курстарында педагогикалық кадрлардың білімі мен біліктілігін арттыру; сынып жетекшілері, кураторлар, мектеп психологтары мен әлеуметтік педагогтердің функционалдық міндеттерін қайта қарау. Мектептерге тьюторлық институтын, еңбекақысы төленетін (штаттағы) сынып жетекшілерін енгізу.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерін іске асыруда күтілетін нәтижелер

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері:

- Қазақстанда жеке тұлға іс-әрекетінің дұрыс уәждемелік-құндылықты аясын;
- білім алушы жастарда қазақстандық патриотизмды, азаматтық өзіндік санасын, құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті, толеранттылық және рухани-адамгершілік қасиеттерді қалыптастырудың артып отырған деңгейін;
- жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар арқылы мәдениет негіздерін, ана тілі мен мемлекеттік тілге және этномәдениетке құрметті;
- рухани дамыған және жоғары адамгершілікті тұлға қалыптастыруда білім беру мазмұнының тәрбиелік әлеуетін күшейтуді;
- бала тұлғасын қалыптастыруда ата-аналардың психологиялық-педагогикалық құзыреттіліктерін арттыруды, қамқоршылық кеңестерінің рөлін көтеруді;
- білім беру ұйымдарында көпмәдениетті орта құру, тұлғаның өнердегі және болмыстағы эстетикалық нысандарды қабылдау, меңгеру және бағалау

әзірлігін дамытуын;

– тұлғаның дамыған экономикалық ойын және кәсіби қалыптасуға саналы қарым-қатынасын қалыптастыруды; табиғатты сақтауда белсенді азаматтық ұстанымын; экологиялық сауаттылығы мен мәдениетінің жоғары деңгейін;

– табысты әлеуметтенуді, өздігімен білім алу мен өзін-өзі жүзеге асыруды, отбасы институтының өзін-өзі дамытуы мен өзін-өзі тәрбиелеуін нығайтуға саналы түрде қатысуын қамтамасыз етуі тиіс.

Сонымен, Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздерінің жалпы векторы үйлесімді, жан-жақты дамыған, рухани-адамгершілік қасиеттері бар, таңдау жасау жағдайында өздігімен шешім қабылдауға даяр, ынтымақтастыққа және мәдениетаралық қарым-қатынасқа қабілетті, елінің тағдыры үшін жауапкершілік сезімі бар, «Қазақстан-2050» Стратегиясының басты мақсаты – Мәңгілік Ел болу жолындағы ұлы істерге белсенді қатысатын адам қалыптастыруға бағытталған.

Глоссарий

Азаматтық-патриоттық, құқықтық және көпмәдениетті тәрбие гуманизмге, қазақ халқының тілін, тарихы мен әдет-ғұрпын құрметтеуге және сүйюге, оның озық дәстүрлерін сақтауға, дамытуға, Қазақстандағы басқа да халықтардың мәдениетін зерделеуге, қабылдауға және меңгеруге негізделген азаматтық ұстаным мен патриоттық сананы, құқықтық және саяси мәдениетті, дамыған ұлттық өзіндік сананы, ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетін, әлеуметтік және діни толеранттылықты қалыптастыруы тиіс. Қазіргі жағдайда тәрбиеленушілердің құқықтық санасын, балалар мен жастар ортасында құқыққа қайшы көріністерге қарсы тұру даярлығын қалыптастыру зор маңызға ие болуда.

Ақпараттық мәдениет – адамның жалпы мәдениетін құраушылардың бірі; дәстүрлі, сондай-ақ жаңа ақпараттық технологияларды қолданып жеке ақпараттық қажеттіліктерді тиімді қанағаттандыру бойынша мақсатты дербес қызметті қамтамасыз ететін ақпараттық дүниетанымның және білім мен білік жүйесінің жиынтығы.

Дене тәрбиесі және салауатты өмір салтын қалыптастыру мақсатыадамда психикалық тұрақтылық пен кәсіби қызметінде тиімді қажеттерді қамтамасыз ететін салауатты өмір салтын, жеке тұлғалық қасиеттер қалыптастыру. Оның құрамдасына профилактикалық білім беру кіреді. Салауатты өмір салтын қалыптастыру адам ағзасының мүмкіндіктері, оның қызметінің ерекшеліктері, адамның дене, психикалық және рухани денсаулығының өзара байланысы туралы түсінік беретін ағарту жұмысында ғана емес, сол сияқты тәрбиеленушілерді түрлі спорт түрлеріне тікелей баулу арқылы да жүзеге асырылуы тиіс.

Еңбек және экономикалық тәрбие балаларда, жасөспірімдер мен жастарда өзіне-өзі қызмет ету білігін және дағдысын, еңбек іс-әрекетінің әр түріне жауапты және шығармашылық қарым-қатынасын, ұжымда, топта жұмыс істеу біліктілігін; адамның өз әрекетінің мәнін және салдарын дұрыс бағалап, қажетті ресурстарды пайдаланып, олардың шынайы әсерін күшейте отырып, белсенді және жауапкершілікпен әрекет етуді, яғни жаңа өндірісті және қоғамды құру біліктілігін қалыптастыруды көздейді.

Жалпыадамзаттық құндылықтар – бұл уақыт өте келе өзгеріске ұшырамайтын және адамдардың белгілі бір шектеулі тобы (әлеуметтік топ, таптар, партия, мемлекет немесе мемлекеттердің коалициялары) үшін емес, барша адамзат үшін маңызды абсолют құндылықтар. Бұл құндылықтар халықтың барлығына тән, ішкі мәні терең және сыртқы моральдық ережелер емес, тура ішкі іс-тәжірибе нысаны ретінде қабылданады, яғни олардың негізінде адамның ар-намысы махаббат, шынайылық, жайлылық, парыз, күштемеу, қайырымдылық, рақымшылықты нақтылы түрде көрсетеді.

Жалпыадамзаттық құндылықтар мәңгі, тарихи тұрғыдан шектелмеген рухани табиғатқа ие, әлеуметтік, саяси, ұлттық, ғылыми, тұлғалық және басқа құндылықтар жүйесінің өзгермелі инварианты болып табылады, әр адамда және

материалдық әлемде барынша қалыптасады. Олар барлық адамдар үшін эталон, үлгі болып саналады, оларды дамытуға педагогикалық процесс бағытталған.

Жеке тұлғаның өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту қажеттілігін қалыптастыруы. Өзін-өзі тану адамға қоршаған әлемді түсінуге және өзінің сондағы орнын сезінуге, өмірлік ұстанымын анықтауға, қоршаған әлемге көзқарасын жалпыадамзаттық құндылықтар тұрғысынан жүйелеуге көмектесуі тиіс. Өзін-өзі тану жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуына, өзектендіруіне, оның қабілеттері мен әлеуеттік мүмкіндіктерін жүзеге асыруда қажетті шарт болып табылады. Адам, сонымен өзін-өзі тануының нәтижесінде толысу сезімін, өмір қуанышын, оның мәнісін сезіне отырып тұлғалық өсу мен өзін-өзі жетілдіру қабілетіне ие болады.

Зияткерлік мәдениетті дамыту білім алушылардың белсенді ойлау қызметін дамытуды, олардың санасын шынайы, қарапайым біліммен байытуды, ойлау қабілетін дамытуды көздейді.

Кәсіби-шығармашылық тәрбие кәсіптік және тұлғалық маңызды негізгі құзыреттіліктерді (арнайы, бейіндік, коммуникативтік, әлеуметтік, зияткерлік, ақпараттық, дербес) және оның басқа түрлерін қалыптастыруды, білім алушыларды кәсіптік қауымдастықтың дәстүрлері мен құндылықтарына бейімдеуді, кәсіптік этика нормаларын ұстануды көздейді.

Коммуникативтік мәдениет қалыптастыру мінез-құлық ұстанымдарын анықтайды, құндылықтар жүйесін, нормаларын көрсетеді және шығармашылық қызметте өзінің дербестігін көрсету үшін қарым-қатынас жасау, байланыстарды орнату, дамыту, өзара келісу, жолға қою және түзету енгізуге көмектеседі.

Отбасылық тәрбиенің айқындауыш буыны адамгершілік, рухани және гуманистік құндылықтар тәрбиесі басым адамдар арасында эмоциялық және тиімді қарым-қатынастардың әлеуметтік-тарихи тәжірибесін табыстау болып табылады. Балалар мен жастардың әлемдік және ұлттық мәдениеті, дәстүрлері мен барша қазақстандық қоғам қажеттіліктері негізінде құрылған жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарға бағдарлануы алдыңғы кезекте тұрады.

Рухани-адамгершілік тәрбие қоғам өмірінің нормаларымен және дәстүрлерімен келісілген тұлғаның өзіндік санасын дамыту, этикалық ұстанымдары мен оның моральдық қасиеттерін және мақсатын қалыптастыру үшін жағдай туғызуды көздейді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет – сыбайлас жемқорлыққа қоғамдық айыптауды көрсететін құндылықтар жүйесі; сыбайлас жемқорлыққа төзімсіздік қатынасты көрсетеді, «адалдық пен сатылмау – жүріс-тұрыс нормасы» берік азаматтық ұстанымды білдіреді.

Тәрбие – жеке тұлғаны мақсатты қалыптастыру процесі. Бұл арнайы ұйымдастырылған, басқарылатын және бақыланатын, соңғы нәтижесі қоғамға қажет және пайдалы тұлға қалыптастыру болып табылатын тәрбиешілер мен тәрбиеленушілердің өзара іс-әрекеті.

Тұлғаның әлеуметтік-маңызды және жеке қасиеттерін, ерекшеліктерін қалыптастыру (әлеуметтік бейімділік, әлеуметтік белсенділік, әлеуметтік

тұрақтылық) әлеуметтік қарым-қатынас жүйесінде мінез-құлықтың өз стилін, шығармашылығын және дербестігін дамытуды, қоғамда болып жатқан өзгерістерге жылдам және тәнік (адекватты) әрекет етуді, белсенді өмірлік ұстанымы болуын көздейді.

Экологиялық тәрбие адамның бойында табиғатқа деген этикалық көзқарастардың және қарым-қатынас этикасының пайда болуын және қалыптасуын, табиғат ресурстарының жай-күйіне жеке жауапкершілік сезімі мен адамдардың олармен орынды әрекеттесуін тәрбиелеуді көздейді. Экологиялық тәрбиенің негізі, ең алдымен, қоршаған ортаны және халықтың денсаулығын сақтауды, елдегі экологиялық жағдай туралы халықтың хабардарлығын қамтамасыз ету болып табылады.

Эстетикалық тәрбие сұлулық, көркем мәдениет, дәуірлер мен халықтардың көркем құндылықтары, ұлттық және жалпыадамзаттық призма арқылы адамгершілік-рухани құндылықтар қалыптастыруды көздейді. Өнер құралдарының көмегімен дамудың қазіргі кезеңінде өзіндік санасы жаңа, анағұрлым жоғары деңгейдегі, тұжырымдамалы ойлауға, әлемді тұтас көре білуге, өзінің шығармашылық қызметінде ол туралы құндылықты түсініктерді іске асыруға, ұжымда өмір сүру білігіне, әлем мәдениетімен және адамдармен қарым-қатынаста өзін көрсете білуге қабілетті адам қалыптастыру маңызды міндет болып табылады.

Содержание

Введение.....	25
Цель, задачи, объект и механизмы реализации Концептуальных основ воспитания.....	28
Нормативное правовое обеспечение	29
Цель и задачи воспитания.....	30
Методологические основы организации воспитательного процесса	31
Приоритетные направления воспитательной работы.....	32
Условия реализации Концептуальных основ воспитания	38
Ожидаемые результаты реализации Концептуальных основ воспитания.....	39
Глоссарий.....	41

Утверждены
приказом Министра образования
и науки Республики Казахстан
от «22» апреля 2015 года № 227

Концептуальные основы воспитания

Введение

Концептуальные основы воспитания (далее – Концептуальные основы) разработаны в рамках реализации государственной политики в сфере образования с учетом современных социокультурных трансформаций в казахстанском обществе.

Концептуальные основы предполагают приоритет общечеловеческих и национальных ценностей, жизни и здоровья человека, свободного развития личности, воспитания патриотизма, трудолюбия, уважения к правам и свободам человека.

Концептуальные основы ориентированы на повышение воспитательного потенциала образовательного процесса, интеграцию обучения и воспитания, обновление методологии, содержания и структуры воспитания на общенациональной идее «Мәңгілік ел», ценностей семейного воспитания, а также интегрированности учебного и воспитательного процессов.

Концептуальные основы определяют перспективу развития, приоритетные направления, цели, задачи, критерии оценивания и механизмы воспитания в системе образования Республики Казахстан.

Концептуальные основы учитывают особенности развития современного общества, когда в эпоху глобализации, у современного человека доминирует технократическое и потребительское отношение к окружающему миру.

В этой связи необходима переориентация человечества на духовно-нравственные ценности прогресса, на укрепление значимости родного языка и национального менталитета, что послужит гарантией устойчивого развития нации, усиления ее духовного потенциала.

Игнорирование национальной самобытности, психологии, менталитета, отход от культурно-исторических истоков или же подмена национальных ценностей формами космополитизма и псевдокультуры приводят к моральной деградации человека, росту его нестабильности в поведении, агрессивности по отношению к окружающему миру, падению его духовно-нравственного потенциала.

Исследование и анализ общемировой системы воспитания показывают важность построения единой комплексной воспитательной системы страны, ее целей и содержания с учетом национальных целей, культурных ценностей и традиций, ментальных особенностей в гармонии с опытом передовой мировой

практики, современными прогрессивными течениями и инновациями.

Ментальной особенностью казахского народа является любовь и уважение к земле, народу, почитание семейных ценностей, уважение к старшим, добродушность, отзывчивость, открытость, гостеприимство, толерантность.

Как подчеркнуто в Послании Главы государства Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: «Единая цель, единые интересы, единое будущее», за годы суверенного развития созданы главные ценности, которые объединяют всех казахстанцев и составляют фундамент будущего нашей страны. В Послании перечислены эти ценности: Независимость Казахстана и Астана; национальное единство, мир и согласие в нашем обществе; светское общество и высокая духовность; экономический рост на основе индустриализации и инноваций; Общество Всеобщего Труда; общность истории, культуры и языка; национальная безопасность и глобальное участие нашей страны в решении общемировых и региональных проблем. Президент также поставил задачу формировать активных, образованных и здоровых граждан, дать новые импульсы развитию всеказахстанской культуры.

Патриотичная, образованная, обладающая здоровьем, ответственная и энергичная, успешно работающая в условиях инновационной экономики, владеющая казахским, русским и английским языками, впитавшая общечеловеческие ценности и культуру казахстанского народа, толерантная, узнаваемая и уважаемая в мире – такой видится казахстанская молодежь 2020 года.

За короткий период независимости Казахстан стал полноправным и авторитетным членом мирового сообщества, происходит активная интеграция в мировое экономическое и культурное пространство. В рамках глобальных процессов интеграции казахстанская молодежь стала участницей интенсивного образовательного, информационного и культурного взаимодействия. У современных казахстанских детей, в молодежной среде появились новые позитивные тенденции: повышение мотивов к получению качественного образования, усиление социальной активности, стремление к овладению новыми профессиями и информационно-коммуникативными технологиями, коммуникативность, активизация межкультурного общения. Наблюдается повышение интереса к истории своей страны, культуре и традициям, духовному наследию своего народа, на основе которых происходит рост национального самосознания. Идет процесс формирования нового казахстанского патриотизма, гражданственности, гуманистически ориентированного мировоззрения.

Позитивные изменения в стране нашли свое отражение в воспитательном процессе организаций образования. Здесь создаются условия для возрождения интеллектуального, духовного и творческого потенциала нации с учетом общеказахстанского менталитета, культурных, национально-исторических традиций.

В системе образования Казахстана реализуется программа нравственно-духовного образования «Самопознание» (автор идеи Программы –

С.А.Назарбаева), имеющая позитивный метапредметный и воспитательный потенциал. Программа охватывает все сферы воспитательной работы в организациях образования и при должной ее реализации будет выполнять роль сильного катализатора механизмов возрождения национальных и общечеловеческих ценностей в их единстве. Основанная на многовековом опыте народной педагогики с использованием вдохновляющих идей самых современных воспитательных теорий, программа нравственно-духовного образования «Самопознание» не имеет аналогов в мировом образовательном пространстве (далее - НДО). Она обеспечивает непрерывность и преемственность всех уровней образования в нравственно-духовном воспитании детей и учащейся молодежи. Данная программа, основанная на вечных общечеловеческих ценностях, способствует воспитанию достойных граждан, обладающих благородным характером, нравственными качествами и является ведущим механизмом реализации Концептуальных основ воспитания.

Наблюдается процесс повышения функциональной грамотности молодёжи, поликультурного воспитания, трехязычного образования, использования информационных технологий в профессиональной деятельности учителей.

Большими возможностями располагают система дополнительного образования детей и учащейся молодёжи республики, неправительственные и другие общественные организации.

Вместе с тем, наблюдается противоречие между осознанием необходимости национального воспитания и недостаточным уровнем сформированности у детей и молодёжи гражданской позиции, чувства патриотизма, национального достоинства.

У отдельной части молодежи исчезает социально-позитивная инициативность, которую все больше заменяет увлечение бесцельным времяпровождением. Жизненный успех, достижение высокого социального статуса не связываются с умением упорно и результативно трудиться, последовательно добиваться поставленных целей. Ввоспитательной работе превалирует организация досуговой деятельности, разовых шоу-мероприятий развлекательного характера.

В воспитательной системе наблюдается ряд проблем, связанных с обострением процесса глобализации:

ориентация детей и учащейся молодежи на ценности масс-культуры, на низкопробные информации средства масоовой информации и интернет-сайтов;

пропаганда жестокости, увлечение детей и подростков курением, употреблением алкоголя и наркотиков, проституцией среди учащихся;

понижение роли трудового воспитания;

понижение роли семейных ценностей и традиций семейного воспитания;

социальное сиротство, детский и подростковый суицид, наркомания, участие в религиозных сектах.

По данным Детского фонда Организации Объединенных Наций и

Всемирной организации здравоохранения 2012 и 2013 годов Казахстан занимает второе место по числу смертей из-за суицида юношей и первое место по числу суицидов среди девушек. По уровню коэффициента смертности среди юношей и девушек в возрасте 10-14 лет Казахстан занимает первое место.

Оставляет желать лучшего состояние дополнительного образования детей. Большинство видов услуг платные, что недоступно для большей части учащейся молодежи.

Одной из причин такого положения является недооценка воспитания и как социального явления, и как целенаправленного процесса. Именно воспитание закладывает в молодежи духовно-нравственные ценности и качества, являющиеся основой их становления как личности.

Таким образом, привычные схемы воспитания в современных условиях стали неэффективными, и сложились объективные предпосылки для разработки концептуальных основ воспитания, отвечающих новым условиям и требованиям формирования гражданина Казахстана на основе общечеловеческих и национальных ценностей.

Цель, задачи, объект и механизмы реализации Концептуальных основ воспитания

Цель - определение идеологии и стратегии воспитания детей и учащейся молодежи в условиях обновления содержания образования.

Задачи:

консолидация усилий организаций образования, семьи и других социальных институтов;

содействие пониманию обществом приоритетной роли воспитания;

обеспечение непрерывности и преемственности воспитания на всех уровнях системы образования.

Объект: целостный педагогический процесс всех уровней системы образования.

Основные механизмы реализации: Концептуальные основы воспитания являются основанием для разработки Государственных программ развития образования, Комплексной программы воспитания, Государственный общеобязательный стандарт образования, учебных программ и учебников, программ воспитания в организациях образования всех типов, уровней и форм собственности и другие.

Нормативное правовое обеспечение

Нормативную основу Концептуальных основ составляют следующие стратегические документы Республики Казахстан:

- Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 г. с изменениями и дополнениями по состоянию на 02 февраля 2011 г.);

- Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» от 26 декабря 2011 года № 518-IV (с изм. и доп. по состоянию на 17 ноября 2014 г.)

- Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 13 января 2015 г.);

- Закон Республики Казахстан «О правах ребенка в Республике Казахстан» от 8 августа 2002 года № 345-II (с изм. и доп. по состоянию на 29 декабря 2014 г.);

- Закон Республики Казахстан «О религиозной деятельности и религиозных объединениях» от 11 октября 2011 года № 483-IV ЗРК;

- Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия Казахстан –2050: новый политический курс состоявшегося государства»;

- Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: «Единая цель, единые интересы, единое будущее»;

- Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Нұрлыжол – путь в будущее»;

- «Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы». Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118 (с изм. и доп. по состоянию на 12 августа 2014 года);

- Концепция по переходу Республики Казахстан к «зеленой экономике» на 2013-2020 годы. Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 30 мая 2013 года № 577;

- Антикоррупционная стратегия Республики Казахстан на 2015-2025 годы. Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 26 декабря 2014 года № 986.

- Постановление Правительства Республики Казахстан «Об утверждении Типового комплексного плана по усилению воспитательного компонента процесса обучения во всех организациях образования» от 29.06.2012 г. № 873;

- Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года "Казахстан 2020: путь в будущее". Одобрена постановлением Правительства Республики Казахстан от 27 февраля 2013 года №191;

- Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан. Утверждена приказом Министра образования и науки Республики

Казахстан от 16 ноября 2009 года № 521;

- Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций» от 3 апреля 2013 года № 115;

Концептуальные основы учитывают Всеобщую декларацию прав человека, Конвенцию о правах ребенка, Международную декларацию экономических, социальных и культурных прав человека, рекомендации Организация Объединённых Наций по вопросам образования, науки и культуры по непрерывному образованию.

Цель и задачи воспитания

Цель - воспитание всесторонне и гармонично развитой личности на основе общечеловеческих и национальных ценностей.

Задачи:

1) содействовать формированию патриота и гражданина, способного жить в новом демократическом обществе; формировать политическую, правовую и антикоррупционную культуру личности; росту правосознания детей и молодежи, их готовности противостоять проявлениям жестокости и насилия в детской и молодежной среде.

2) способствовать формированию духовно-нравственных и этических принципов личности, ее моральных качеств и установок, согласующихся с нормами и традициями жизни казахстанского общества.

3) способствовать ориентации личности на общечеловеческие и национальные ценности, уважение к родному языку и культуре казахского народа, этносов и этнических групп Республики Казахстан.

4) способствовать просвещению родителей, повышению их психолого-педагогической компетентности в формировании личности ребенка, повышению их ответственности за воспитание детей.

5) формировать трудовые навыки, экономического мышление личности и осознанное отношение к профессиональному самоопределению, развивать экологическую культуру, а также способность воспринимать идеи коэволюции и руководствоваться ими в повседневной жизни.

6) формировать мотивационное пространство, обеспечивающее развитие интеллектуальных возможностей, лидерских качеств и одаренности каждой личности, способствовать формированию её информационной культуры.

7) способствовать созданию в организациях образования поликультурной среды, формировать общекультурные навыки поведения, развивать готовность личности к восприятию, освоению, оценке эстетических объектов в искусстве и действительности.

8) создать пространство для эффективного формирования навыков здорового образа жизни, сохранения физического и психологического здоровья, умения определять факторы, наносящие вред здоровью.

Методологические основы организации воспитательного процесса

Концептуальные основы опираются на следующие методологические подходы:

Ценностный (аксиологический) подход – опора на диалектическое единство общечеловеческих и национальных ценностей, определяющихся сознанием человечества и духовно-нравственными смыслами отношений человека к миру, людям, самому себе.

Антропологический подход – системное использование данных всех наук о человеке как предмете воспитания и их учет при построении и осуществлении целостного педагогического процесса.

Личностно-ориентированный подход – опора на систему взаимосвязанных понятий, идей и способов действий, поддержка процессов самопознания, самосовершенствования и самореализации личности, развития его индивидуальности.

Деятельностный подход – требует специальной работы по формированию деятельности ребенка, переводу его в позицию субъекта познания, труда и общения, с тем, чтобы педагог обучал воспитанников целеполаганию и планированию деятельности, ее организации и регулированию, контролю, самоанализу и оценке результатов деятельности.

Компетентностный подход – учет совокупности общих принципов определения целей воспитания, организации воспитательного процесса и оценки его результатов, формирования компетенций, обеспечивающих успешную социализацию личности.

Социальный подход – учет влияния социальной реальности на цели и задачи личности, педагогические последствия этого влияния для человека и общества.

Системный подход – предполагает рассматривать объект как сложное образование, не сводимое к сумме составляющих его частей и имеющее иерархическую структуру. Системное рассмотрение предполагает выделение структурных компонентов, их функций, установление функционально-иерархических связей, определение системообразующего фактора, анализ внешних связей.

Целостный подход – отражает суть педагогического процесса, определяющегося единством интеллектуального и духовно-нравственного развития личности обучающегося.

Синергетический подход позволяет рассматривать воспитание как процесс, в значительной степени самоорганизующийся, не основанный на прямых причинно-следственных зависимостях, а протекающий неоднозначно; процесс, обусловленный множеством внутренних и внешних влияний: закономерных и случайных, предсказуемых и стихийных, упорядоченных и хаотичных.

Концептуальные основы предполагают реализацию следующих принципов воспитательного процесса:

Принцип гуманистической направленности – последовательное отношение педагога к воспитаннику как к ответственному и самостоятельному субъекту собственного развития, стратегия его взаимодействия с личностью и коллективом в воспитательном процессе на основе гуманных отношений.

Принцип общечеловеческих ценностей утверждает, что воспитание должно основываться на духовно-нравственных традициях и нормах национальной и мировой культуры.

Принцип культуросообразности– воспитание должно основываться на общечеловеческих ценностях культуры и строиться в соответствии с общечеловеческими ценностями и нормами национальных культур.

Принцип непрерывности– всестороннее развитие личности на всех этапах ее жизнедеятельности, обогащение ее творческого потенциала и возможностей во все более полной реализации ее сил и способностей, профессионального и общекультурного роста.

Принцип природосообразности–приоритет общих законов развития природы; взаимосвязь естественных и социальных процессов; учет половозрастных особенностей в воспитательной работе.

Принцип целостности обеспечивается интеграцией учебной и внеучебной деятельности: учебная деятельность формирует когнитивный компонент; во внеучебной деятельности развивается эмоционально-ценностный поведенческий компонент.

Принцип этничности – наполнение воспитания национальным содержанием, направленным на формирование национального сознания, создание условий для всех граждан учиться и общаться на родном языке, изучать традиции, обычаи, обряды своего народа.

Приоритетные направления воспитательной работы

Общечеловеческие и национальные ценности, являясь стержнем целостного педагогического процесса, пронизывают все направления воспитательной работы:

- 1) воспитание казахстанского патриотизма и гражданственности, правовое воспитание;
- 2) духовно-нравственное воспитание;
- 3) национальное воспитание;
- 4) семейное воспитание;
- 5) трудовое, экономическое и экологическое воспитание;
- 6) поликультурное и художественно-эстетическое воспитание;
- 7) интеллектуальное воспитание, воспитание информационной культуры;
- 8) физическое воспитание, здоровый образ жизни.

Цели воспитания и задачи воспитательной работы реализуются в образовательном процессе, во внеучебное и досуговое время.

В качестве измерителей эффективности реализации воспитательной

работы представлены критерии, которые проявляются через отношения личности к окружающему миру, к тем или иным ценностям и общественным явлениям.

Первое направление - воспитание казахстанского патриотизма и гражданственности, правовое воспитание.

Цель: формирование патриота и гражданина, способного жить в новом демократическом обществе; политической, правовой и антикоррупционной культуры личности; правосознания детей и молодежи, их готовности противостоять проявлениям жестокости и насилию в детской и молодежной среде.

Критерии оценивания:

проявление уважительного отношения, чувства гордости и ответственности по отношению к:

Родине, государственному строю, государственной политике, государственной идеологии;

Конституции и законодательству Республики Казахстан, государственным символам (гербу, флагу, гимну), правопорядку;

межнациональному и межконфессиональному согласию в стране, дружбе народов;

достижениям своей страны в сфере экономического и социокультурного развития;

ценностям, правам и свободам другого человека;

природе, культурно-исторической жизни своего края (села, города, микрорайона);

правовым знаниям и антикоррупционному поведению;

требованиям законов, правам и обязанностям;

социальным ценностям.

Механизмы реализации:

Занятия, учебные предметы, внеурочная деятельность, дополнительное образование. В рамках программы НДО «Самопознание» проведение уроков мужества, чести и достоинства, бескорыстного служения Родине, организация дебатных, дискуссионных клубов, патриотические форумы, акции, в том числе призывающие к нетерпимости к коррупции. Конкурсы и олимпиады школьников на знание атрибутов государственности и государственных символов Республики Казахстан. Краеведческие экспедиции по изучению культурного наследия, традиций и обычаев казахского народа, других этносов, проживающих в Казахстане. Встречи с государственными деятелями, литературы, искусства, науки, ветеранами войны и ветеранами труда, общественными деятелями, работниками правоохранительных органов, юстиции, органов государственной службы и противодействия коррупции; развитие системы детских и молодежных инициативных проектов. Активизация деятельности детских и молодежных движений; совместную деятельность с общественными фондами; беседы, лекции, семинары, тренинги; экскурсии; распространение информационно-правовых материалов;

организацию «служб доверия», акции «Я и закон», «Мы против коррупции – против предательства интересов общества».

Второе направление – Духовно-нравственное воспитание.

Цель: формирование духовно-нравственных и этических принципов личности, ее моральных качеств и установок, согласующихся с общечеловеческими ценностями, нормами и традициями жизни казахстанского общества.

Критерии оценивания:

- 1) проявление нравственного отношения к:
 - общепринятым нормам морали и этики;
 - собственному достоинству, чести и долгу;
 - внутренней свободе и принятию нравственного решения;
 - культуре, традициям, обычаям своего и других народов;
 - религиозным ценностям;
 - единству мыслей, слов и дел;
 - совершенствованию своего характера;
 - поступкам, одобренным внутренним голосом совести;
 - единству различных культур и верований;
 - бескорыстному служению людям;
 - своему долгу перед родителями, родиной, обществом.

Механизмы реализации:

Усиление воспитательного потенциала обучения через интеграцию ценностей в содержание учебных предметов; разработка и выполнение социальных, благотворительных проектов, развитие волонтерства; педагогические консилиумы, институт родителей; усиление метапредметной и воспитательной роли программы нравственно-духовного образования «Самопознание», проведение мониторинга качества духовно-нравственного воспитания в школах, расширение возможностей системы дополнительного образования в свете духовно-нравственного воспитания.

Третье направление - Национальное воспитание.

Цель: ориентация личности на общечеловеческие и национальные ценности, уважение к родному и государственному языкам, культуре казахского народа, этносов и этнических групп Республики Казахстан.

Критерии оценивания:

- проявление чувства гордости и ответственности по отношению к:
 - этническому самосознанию, этнической идентичности;
 - владению родным и государственным языками;
 - культурному наследию своего народа;
 - обычаям и традициям казахского и своего народа;
 - этнокультуре Казахстана;
 - другим культурам этносов Казахстана;
 - межэтническому миру и согласию.

Механизмы реализации:

Занятия, интеграция общечеловеческих и национальных ценностей в

учебных предметах, дополнительном образовании, внеурочной деятельности. Деятельность кабинетов этнопедагогике; проведение акций в рамках проекта «Мәңгілік Ел», фестивалей и конкурсов по знанию символики Республики Казахстан, государственного языка, культуры и традиций казахского народа, истории Казахстана; краеведческая работа и др.

Четвёртое направление - Семейное воспитание.

Цель: просвещение родителей, повышение их психолого-педагогической компетентности и ответственности за воспитание детей.

Критерии оценивания:

проявление уважительного, бережного отношения к:

этносоциальным ролям;

своей семье и продолжению рода;

ценностям семьи и брака через поддержание нравственных устоев.

Механизмы реализации:

Попечительские советы и родительские комитеты организаций образований; Центры репродуктивного здоровья, проведение консультаций специалистов, совместные семейные мероприятия; в рамках программы НДО «Самопознание» обучение родителей, проведение бесед с молодежью о культуре поведения юношей и девушек, внедрение элективных курсов «Этика семейной жизни» для старшеклассников и студентов вузов; участие родителей в жизни организаций образования; клубы отцов, бабушек; советы старейшин; психолого-педагогический всеобуч родителей через государственный заказ; сотрудничество с неправительственными организациями; восстановление работы дворовых клубов; организация доступа детей и молодежи к объектам дополнительного образования на безвозмездной основе; элективные курсы, фестивали, конкурсы, соревнования «Моя семья», «Семья года».

Пятое направление – Трудовое, экономическое и экологическое воспитание.

– Цель: формирование осознанного отношения к профессиональному самоопределению, развитие экономического мышления и экологической культуры личности.

Критерии оценивания:

1) проявление бережного и позитивного отношения к:

государственной политике в области экологического развития, в частности, к программе «Зеленая экономика»;

экологической грамотности, к природе, окружающим людям и самому себе;

системе «человек – общество – природа»;

разнообразным видам деятельности в области природопользования и охраны окружающей среды;

профессиональным знаниям и производительному труду;

законам рыночной экономики.

2) проявление осознанного отношения к:

соблюдению норм экологически безопасного поведения;

выбору профессии;
 достижению цели в трудовой деятельности;
 профессиональной мобильности на основе непрерывного образования.

Механизмы реализации:

Занятия, учебные предметы, дополнительное образование в экспедициях, туристических походах по родному краю, в субботниках, в озеленении и благоустройстве организаций образования, района, города, в посадке зелёных насаждений, в движении «Жасыл ел» и в рамках программы НДО «Самопознание» участие в волонтерском движении, в экологических форумах, научных экологических проектах, в очистке природных зон от мусора. Трудовое воспитание на занятиях, уроках технологии, дополнительное образование, внешкольную, внеурочную деятельность. Субботники, экскурсии на предприятия, встречи с наставниками, новаторами, успешными профессионалами, наставничество, дуальное образование, конкурсы профессионального мастерства, деятельность студенческих строительных и педагогических отрядов. Реализация проектов «Планирование жизни и карьеры», «Профессиональные пробы». Укрепление материально-технической базы предмета «Технология», учебных мастерских и лабораторий.

Шестое направление – Интеллектуальное воспитание, воспитание информационной культуры.

Цель: формирование мотивационного пространства, обеспечивающего развитие интеллектуальных возможностей, лидерских качеств и одаренности каждой личности, а также информационной культуры.

Критерии оценивания:

проявление заинтересованности, желания и стремления к:
 обучению на протяжении всей жизни;
 самостоятельному добыванию знания и умению пользоваться информацией;
 развитию способности мыслить критически, анализировать и эффективно использовать полученную информацию;
 овладению навыками исследовательской и проектной деятельности, способности к инновациям;
 развитию навыков ведения дискуссии;
 созидательной деятельности;
 работе в команде, укреплению корпоративного духа;
 критическому отбору источников информации;
 включенности в Интернет-сообщество;
 противостоянию девиантному поведению в Интернете;
 формированию Интернет-грамотности;
 этическим нормам в информационной деятельности;
 формированию высокой информационной культуры.

Механизм реализации осуществляется через:

Занятия, учебные предметы, элективные курсы, кружки и занятия по интересам, школьные и сетевые дебатные турниры, совместные проектные

работы с детьми и молодежью; внеурочную работу, деятельность в детских и молодёжных объединениях, участие в органах самоуправления различных уровней, дополнительное образование. Интеграция предметов естественнонаучного и гуманитарного циклов с предметом «Самопознание», проведение элективных курсов: «Физика языком сердца», «Математика как наука о духовно-нравственных законах», «Нравственные уроки истории», «Основы информационной культуры». Интеллектуальные игры, конкурсы, тренинги, викторины, олимпиады, научно-практические конференции. Встречи с талантливыми специалистами и сверстниками, рефераты, научно-исследовательские, научно-тематические информационные проекты, творческие работы, доклады, сообщения, школьные и студенческие медиа центры, средства массовой информация, сайты, популяризация библиотек. Психометрические и социометрические тесты и методики; программы по развитию лидерства.

Седьмое направление - Поликультурное и художественно-эстетическое воспитание.

Цель: формирование общекультурных навыков поведения, развитие готовности личности к восприятию, освоению, оценке эстетических объектов в искусстве и действительности, создание в организациях образования поликультурной среды.

Критерии оценивания:

проявление уважительного отношения к:
 толерантности и глобальному мышлению;
 поликультурности и полиязычию;
 знанию государственного, русского, английского и других языков; межкультурному взаимодействию;
 нормам поведения, принятым в том или ином культурном сообществе; нормам языковой и речевой культуры;
 эстетическим идеалам, художественным ценностям;
 творческому мышлению и воображению, художественно-эстетической деятельности.

Механизм реализации осуществляется через:

Занятия, интеграция программы НДО «Самопознание» в выявлении единства общечеловеческих ценностей во всех культурах, развитие умения молодёжи видеть единство в многообразии культур и народов. Кружки, литературные клубы; экскурсии: театры, музеи, художественные выставки, галереи, исторические места, мероприятия: творческие вечера, выставки работ детей и молодёжи, фестивали дружбы народов, языковые и творческие клубы, конкурсы; встречи: с известными людьми, деятелями искусства; сотрудничество с Ассамблеей народа Казахстана и этнокультурными центрами; создание Малых Ассамблей народа Казахстана в организациях образования.

Восьмое направление - Физическое воспитание, здоровый образ жизни.

Цель: создание пространства для успешного формирования навыков здорового образа жизни, сохранения физического и психологического здоровья,

умения определять факторы, наносящие вред здоровью.

Критерии оценивания:

проявление желания и готовности к:

скринингу состояния здоровья;

социальным установкам и духовным потребностям;

овладению способами эффективного противостояния

негативным влияниям;

рациональному использованию природных задатков;

сохранению и укреплению здоровья, безопасному и

ответственному поведению;

стрессоустойчивости к новым жизненным ситуациям;

обеспечению безопасности и жизнедеятельности;

созданию здоровьесберегающей среды.

Механизм реализации осуществляется через:

Занятия, уроки физической культуры, учебные предметы, дополнительное образование, спортивные секции и кружки, проведение в рамках программы НДО «Самопознание» информационно-просветительских курсов, семинаров-тренингов по репродуктивному здоровью, профилактике наркомании, алкоголизма, табакокурения, Вирус иммунодефицита человека и основам здорового образа жизни; фестивали здоровья, спартакиады, маршруты безопасности; разработку и распространение информационно-пропагандистских материалов; организацию «служб доверия».

Условия реализации Концептуальных основ воспитания

Нормативно-правовое обеспечение – внесение изменения и дополнения в Законы Республики Казахстан «Об образовании», «О правах ребенка», Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» в части усиления ответственности родителей за воспитание детей.

Информационное обеспечение – использование современных информационных и коммуникационных технологий, организация внутришкольных и внутривузовских средств массовой информации, издательской деятельности по вопросам воспитания. Разработка механизмов поощрения пропаганды в СМИ, художественной и популярной литературе ЗОЖ, трудящихся учителей, лучших организаций образования, лучших государственных служащих, работников производства, образцовых семей.

Научно-методическое обеспечение – разработка учебно-методических пособий и рекомендаций по организации воспитательной работы. Изучение, анализ и внедрение передового опыта, креативных идей и авторских программ по организации воспитательной работы. Использование учебно-методических пособий, внедрение опыта воспитательной работы ННПООЦ «Бөбек».

Проведение научно-исследовательских работ по этнопедагогике и психологии, изучение культурного достояния казахского народа. Включение в

перечень ежегодно рекомендуемой учебной литературы книг, хрестоматий и альманахов воспитательного и развивающего характера.

Организационно-управленческое обеспечение – создание условий для организации эффективной воспитательной деятельности на основе оптимального планирования воспитательной работы в организациях образования и их структурных подразделениях, координации их работы; создание единого образовательного пространства на основе интеграции содержания основного и дополнительного образования; регулярном изучении, обобщении и распространении положительного опыта работы, проведении мониторинга воспитательного процесса, изучении мнений субъектов воспитательного процесса. Поддержка исследовательской, инновационной деятельности; усиление потенциала семейного воспитания.

Материально-техническое обеспечение – создание необходимых материальных, технических условий, финансирование воспитательной работы из республиканского и местных бюджетов, эффективное использование гибкой системы стимулирования участников воспитательного процесса.

Психолого-педагогическая поддержка – сотрудничество организаций образования с педагогическим коллективом колледжей и профессорско-преподавательским составом педагогических вузов, сообществом родителей, научными и общественными организациями в воспитании детей.

Совершенствование системы работы с различными категориями детей и молодежи, нуждающимися в психолого-педагогической коррекции развития.

Трансляция и внедрение опыта воспитательной работы АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», ННПООЦ «Бөбек»: практика реализации воспитательной работы через академические предметы, дополнительное образование, внеклассные мероприятия и проекты. Ученические сообщества «Шаңырақ», краеведческая исследовательская экспедиция «Туған елге тағзым», социальные практики, волонтерство, социальные акции, интеллектуальные игры и др.

Кадровое обеспечение – повышение квалификации и переподготовка педагогических кадров на курсах Института гармоничного развития человека ННПООЦ «Бөбек», Центра педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальных школ», АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»; распределение функциональных обязанностей классных руководителей, кураторов, школьных психологов, социальных педагогов. Введение в школах института тьюторства, оплачиваемых (штатных) классных руководителей.

Ожидаемые результаты реализации Концептуальных основ воспитания

Концептуальные основы воспитания должны обеспечить:

позитивную мотивационно-ценностную сферу поведения личности в Казахстане;

возросший уровень сформированности у учащейся молодёжи казахстанского патриотизма, гражданского самосознания, правовой и антикоррупционной культуры, толерантности и социально значимых качеств личности;

основы культуры на общечеловеческих и национальных ценностях, уважения к родному и государственному языкам и этнокультуре;

усиление воспитательного потенциала содержания образования в развитии духовно-нравственных качеств личности;

повышение психолого-педагогической компетентности и ответственности родителей за воспитание детей, подготовку молодежи к созданию здоровой семьи;

создание в организациях образования поликультурной среды, готовность личности к восприятию, освоению, оценке эстетических объектов в искусстве и действительности;

развитое экономическое мышление личности и осознанное отношение к профессиональному становлению и самореализации; активная гражданская позиция в сохранении природы; высокий уровень экологической грамотности и культуры;

успешную социализацию, самообразование и самореализацию, сознательное участие в укреплении института семьи саморазвитии и самовоспитании.

Таким образом, общий вектор Концептуальных основ воспитания направлен на формирование человека гармоничного, всесторонне развитого, обладающего развитыми духовно-нравственными качествами, готового самостоятельно принимать решения в ситуации выбора, способного к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающего чувством ответственности за судьбу страны, активно участвующего в достижении главной цели Стратегии «Казахстан – 2050» – Мәңгілік ел.

Глоссарий

Антикоррупционная культура – система ценностей, выражающихся в публичном порицании коррупции; отражает нетерпимое отношение к коррупции, предполагает стойкую гражданскую позицию «Честность и неподкупность – норма поведения».

Воспитание – процесс целенаправленного формирования личности. Это специально организованное, управляемое и контролируемое взаимодействие воспитателей и воспитанников, конечной своей целью имеющее формирование личности, нужной и полезной обществу.

Гражданско-патриотическое, правовое и поликультурное воспитание должно формировать гражданскую позицию и патриотическое сознание, правовую и политическую культуру, развитое национальное самосознание, культуру межнациональных отношений, социальную и религиозную толерантность, основанные на гуманизме, любви и уважении к языку, истории и обычаям казахского народа, сохранении и развитии его лучших традиций, изучении, приятии и освоении культур других народов Казахстана. Особенное значение в современных условиях приобретает формирование правосознания воспитанников, готовности противостоять противоправным проявлениям в детской и молодежной среде.

Духовно-нравственное воспитание предполагает создание условий для развития самосознания, формирования этических принципов личности, ее моральных качеств и установок, согласующихся с нормами и традициями жизни общества.

Информационная культура – одна из составляющих общей культуры человека; совокупность информационного мировоззрения и системы знаний и умений, обеспечивающих целенаправленную самостоятельную деятельность по оптимальному удовлетворению индивидуальных информационных потребностей с использованием как традиционных, так и новых информационных технологий.

Общечеловеческие ценности – это абсолютные ценности, неизменяющиеся во времени и значимые не для какого-то ограниченного круга людей (социальной группы, класса, партии, государства или коалиции государств), а имеющие значение для всего человечества. Эти ценности принадлежат всем народам, имеют глубокий внутренний смысл и предстают не просто в качестве внешних моральных правил, а как объекты прямого внутреннего опыта, то есть в их основе оказывается Совесть человека как воплощение любви, истины, спокойствия, долга, ненасилия, добра, сострадания. Общечеловеческие ценности имеют вечную, исторически не локализуемую духовную природу, являются инвариантами изменчивой системы социальных, политических, национальных, научных, личностных и других ценностей, потенциально заложены в каждом человеке и структуре материальной Вселенной. Они служат эталоном, идеалом для всех людей, на их развитие направлен педагогический процесс.

Профессионально-творческое воспитание предполагает формирование профессионально и лично значимых ключевых компетентностей (специальной, профильной, коммуникативной, социальной, интеллектуальной, информационной, персональной) и других ее подвидов, приобщение обучающихся к традициям и ценностям профессионального сообщества, приверженности нормам профессиональной этики.

Развитие интеллектуальной культуры предполагает развитие активной мыслительной деятельности обучающихся, обогащение их сознания достоверными, элементарными знаниями, развитие умственных способностей.

Религиозная секта– религиозная группа, отделившаяся от основного религиозного направления и противостоящая ему.

Семейное воспитание, определяющим звеном которого является передача социально-исторического опыта эмоциональных и рациональных отношений между людьми с приоритетом воспитания нравственных, духовных и гуманистических ценностей. На первый план выступает ориентация детей и молодежи на общечеловеческие и национальные ценности, созданные на основе мировой и национальной культуры, народных традиций и потребностей всего казахстанского общества.

Трудовое и экономическое воспитание предполагает формирование у детей, подростков и молодежи умений и навыков в осуществлении самообслуживания, добросовестного, ответственного и творческого отношения к разным видам трудовой деятельности, умение работать в коллективе, команде; умения человека самостоятельно, активно и ответственно действовать, мобилизуя необходимые ресурсы, правильно оценивая смысл и последствия своих действий, максимализируя их подлинный эффект, созидать новое производство и общество.

Физическое воспитание и формирование здорового образа жизни ставит своей целью формирование здорового образа жизни, становление личностных качеств, обеспечивающих молодому человеку психическую устойчивость и необходимых для эффективной профессиональной деятельности. В его составляющие входит профилактическое образование. Формирование здорового образа жизни должно осуществляться как в процессе просветительской работы, дающей представление о возможностях человеческого организма, особенностях его функционирования, взаимосвязи физического, психологического и духовного здоровья человека, так и путем непосредственного привлечения воспитанников к занятиям различными видами спорта.

Формирование коммуникативной культуры определяет принципы поведения, отражает систему ценностей, идеалы, нормы и помогает организации общения, установлению контактов, их развитию, согласованию, налаживанию и корректировке для выражения своей индивидуальности в творческой деятельности.

Формирование потребности в самопознании и саморазвитии личности. Самопознание призвано помочь молодому человеку в понимании

окружающего мира, осознании себя и своего предназначения в нем, в определении своей жизненной позиции, систематизации своих взглядов на окружающий мир с позиций общечеловеческих ценностей. Самопознание является необходимым условием саморазвития, самоактуализации личности, реализации её способностей и потенциальных возможностей. В результате самопознания человек обретает способность к личностному росту и самосовершенствованию, обретая, таким образом, ощущение полноты, радости жизни, осознание её смысла.

Формирование социально-значимых и индивидуальных качеств, свойств личности (социальная адаптивность, социальная активность, социальная устойчивость) предполагает развитие в системе социальных отношений собственного стиля поведения, творчество и самостоятельность, умение быстро и адекватно реагировать на происходящие изменения в обществе, наличие активной жизненной позиции.

Экологическое воспитание предполагает становление и формирование у человека этических взглядов на природу и этику отношения к ней, воспитание чувства личной ответственности за состояние природных ресурсов и разумное взаимодействие людей с ними. Основой экологического воспитания является, прежде всего: охрана окружающей среды и здоровья населения, обеспечение информированности населения об экологической ситуации в стране.

Эстетическое воспитание предполагает формирование нравственно-духовных ценностей через приобщение к прекрасному, через художественную культуру, через приобщение к мировым художественным ценностям эпох и народов, через призму национального и общечеловеческого. Формирование средствами искусства человека с новым, более высоким уровнем самосознания, способностью к концептуальному мышлению, целостному видению мира, воплощению ценностных представлений о нем в собственной творческой деятельности, умению жить в коллективе, проявлять себя в общении с миром культуры и людьми является важной задачей на современном этапе развития.
